

סקירת הנגיד בוועדת הכספים של הכנסת

נובמבר 2020

פרופ' אמיר ירון

על מה נדבר

צמיחה ותעסוקה:

- מצב הכלכלה הישראלית
- תחזיות בנק ישראל והשוואה בין-לאומית
- שוק העבודה

מדיניות מוניטרית, יציבות פיננסית ומימון:

- צעדי בנק ישראל להקלת תנאי המימון
- קרנות ההלוואות בערבות מדינה
- דחיית תשלומים

מדיניות פיסקלית:

- הצעדים הפיסקליים והחוב הממשלתי
- התקציב: 2021 והטווח הארוך

צמיחה ותעסוקה:

- מצב הכלכלה הישראלית
- תחזיות בנק ישראל והשוואה בין-לאומית
- שוק העבודה

כלכלת ישראל נכנסה במצב יחסית טוב למשבר

התמ"ג צמח בקצב הפוטנציאלי בשנים האחרונות

שיעורי צמיחת התוצר בישראל

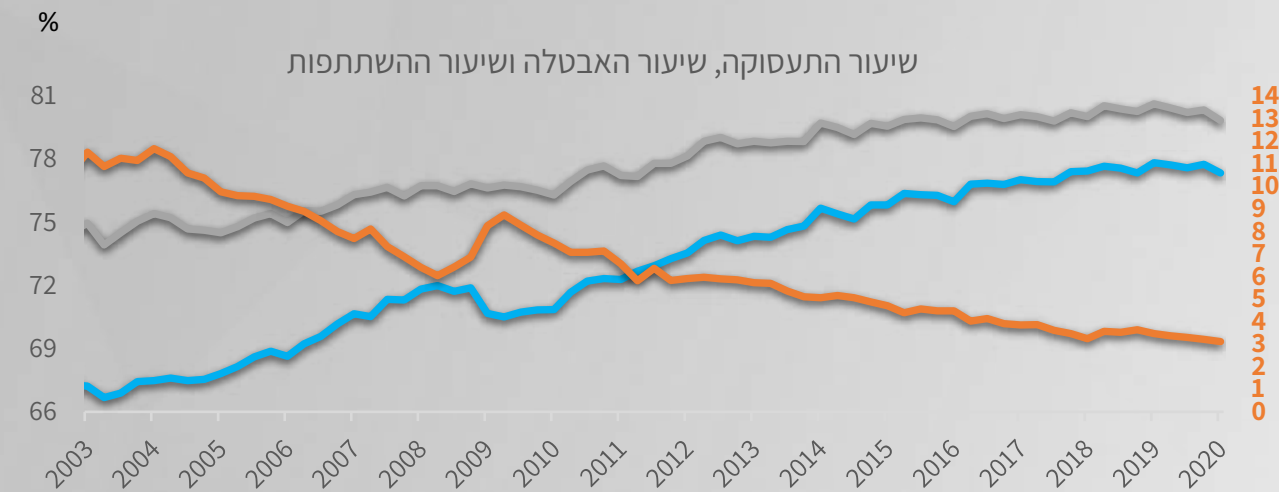
יחס החוב תוצר פחת בהתמדה

החוב הציבורי

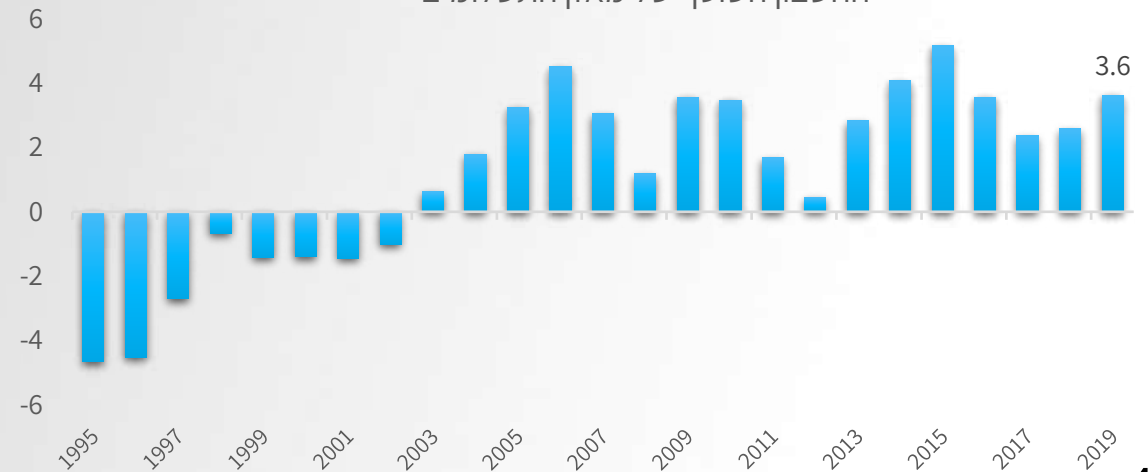
שוק העבודה היה הדוק

שיעור התעסוקה, שיעור האבטלה ושיעור ההשתתפות

החשבון השוטף נמצא בעודף

החשבון השוטף של מאזן התשלומים

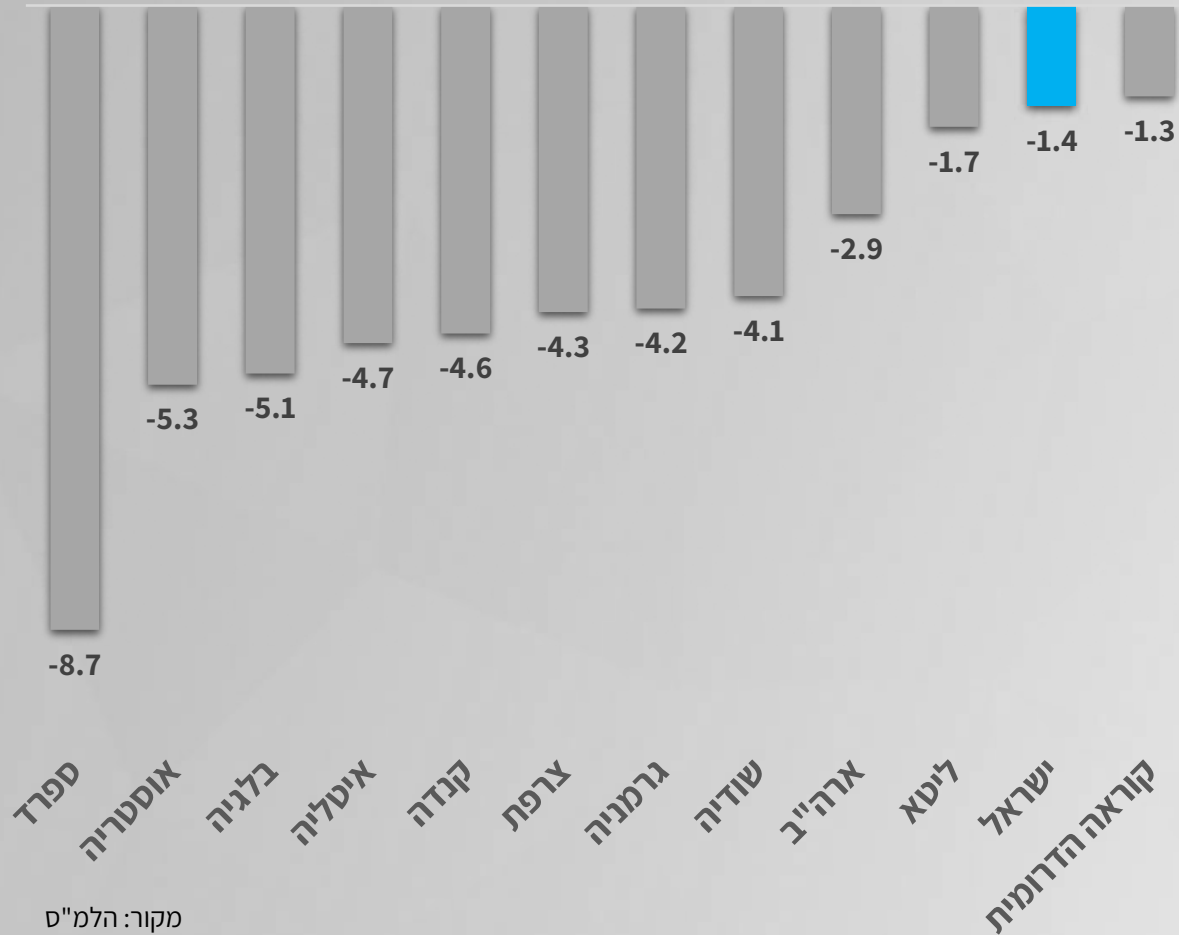

הפגיעה בצמיחת התוצר בישראל נמוכה בהשוואה בין-לאומית

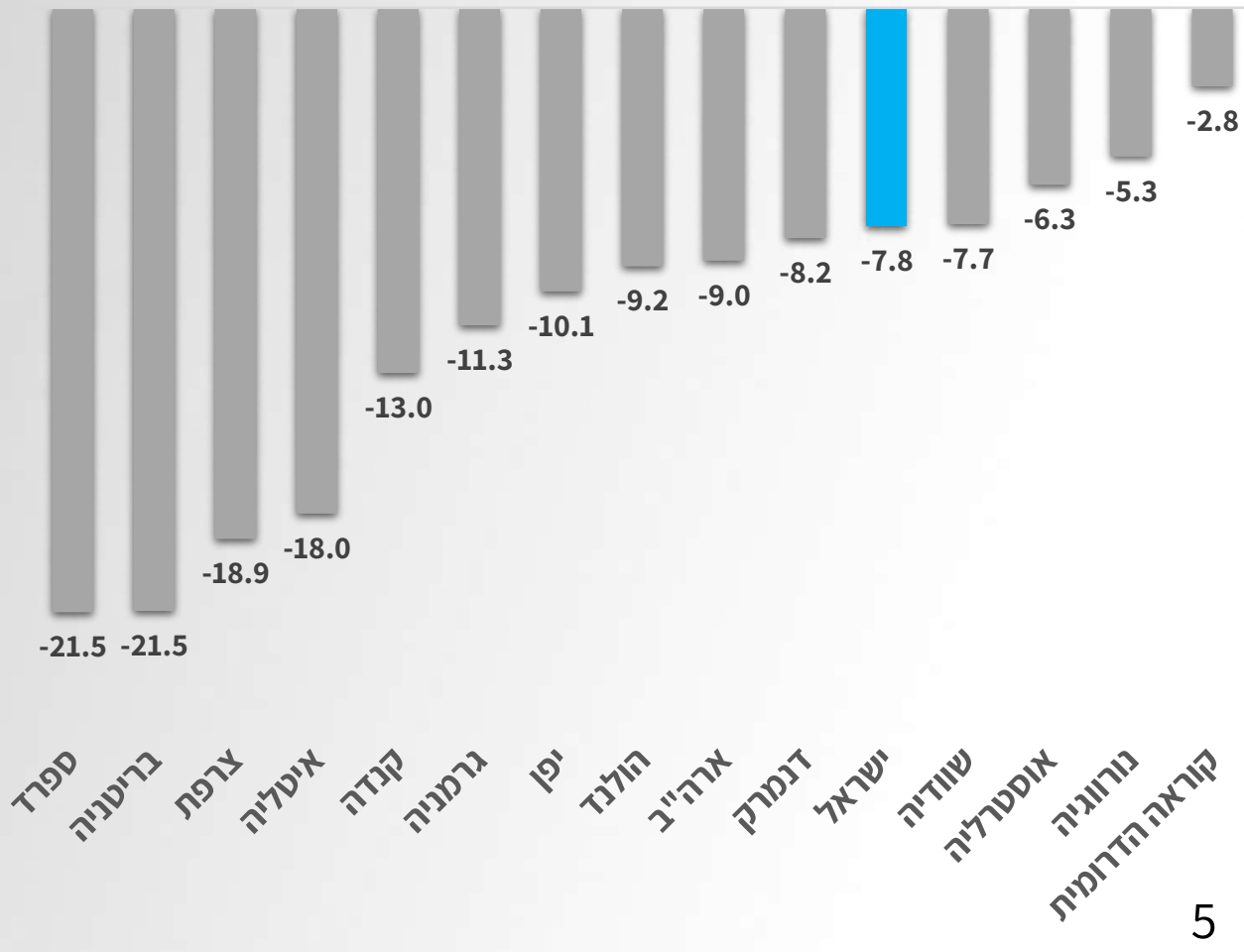
תוצר מקומי גולמי רבעון שלישי 2020

שינוי כמותי לעומת רבעון מקביל אשתקד

תוצר מקומי גולמי רבעון שני 2020

שינוי כמותי לעומת רבעון מקביל אשתקד

עיקרי ההערכה המקרו כלכלית לשנים 2020-2021 בתרחיש אופטימי ("שליטה") ובתרחיש פסימי ("שליטה נמוכה")

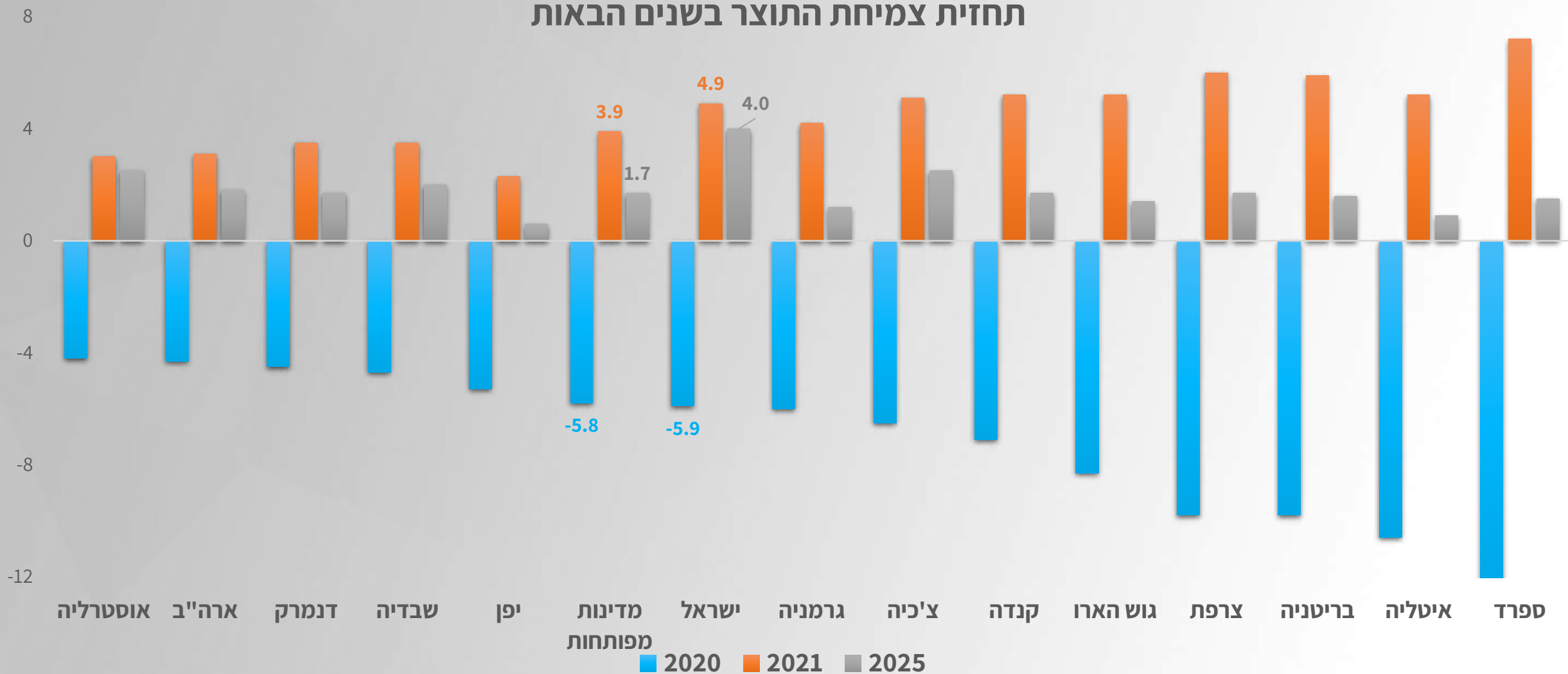
תרחיש שליטה נמוכה		תרחיש שליטה		
2021	2020	2021	2020	
1.0%	-6.5%	6.5%	-5.0%	צמיחת תוצר
13.9%	20.2%	7.8%	16.7%	שיעור אבטלה רחב*
11%	13%	8%	13%	גירעון
83%	75%	76%	73%	יחס חוב תוצר

*הלא משתתפים בכוח העבודה שהפסיקו לעבוד בגלל פיטורים או סגירת מקום העבודה ממרץ 2020 + המועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע בגלל סיבות הקשורות בנגיף קורונה + הבלתי מועסקים

ע"פ תחזיות ה - IMF התוצר ב-2020 יתכווץ באופן דומה לממוצע המדינות המפותחות, אך ייצמח בקצב מהיר לאחר מכן

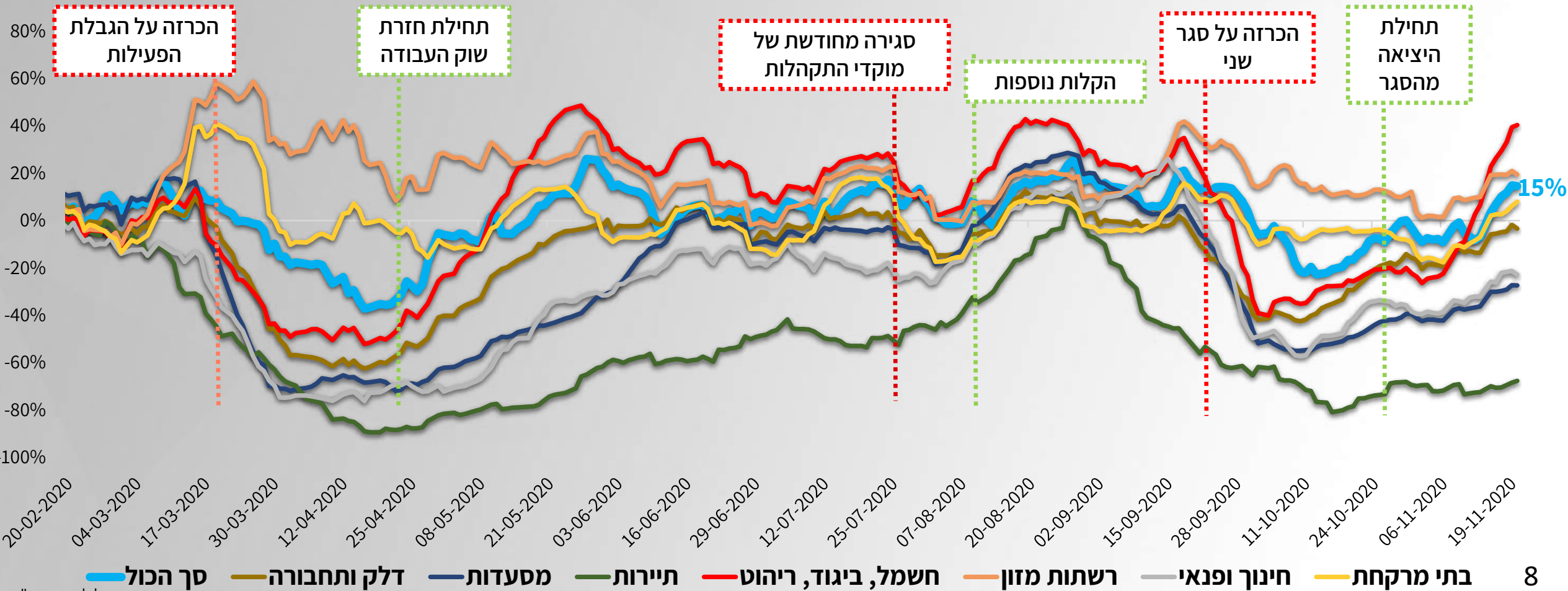
תחזית צמיחת התוצר בשנים הבאות

הצריכה הפרטית: הסרת ההגבלות באופן מידי את רמת הפעילות

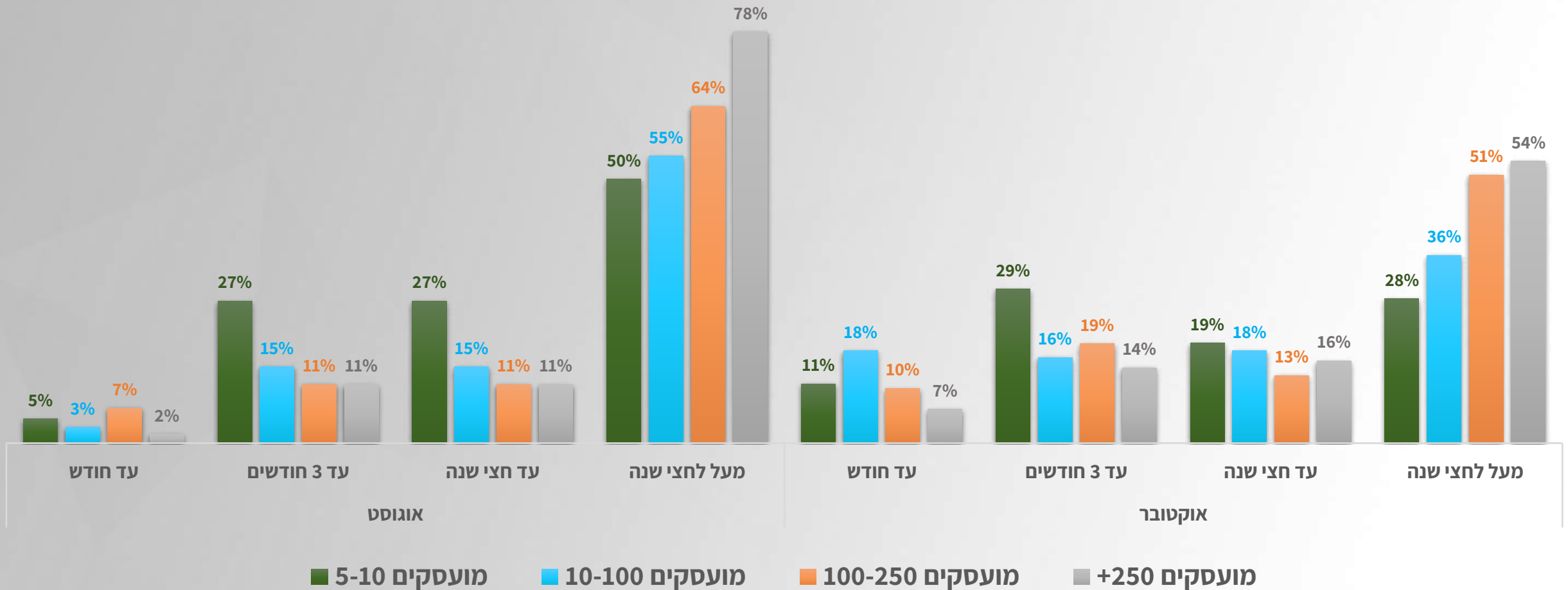
השינוי בהוצאה בכרטיס אשראי ביחס לתחילת השנה

הערכת בעלי העסקים: הרחבת ההגבלות מגדילה את הפגיעה הצפויה

הזמן שניתן לקיים את פעילות החברה אם ימשיך המצב הקיים לפי גודל בית עסק

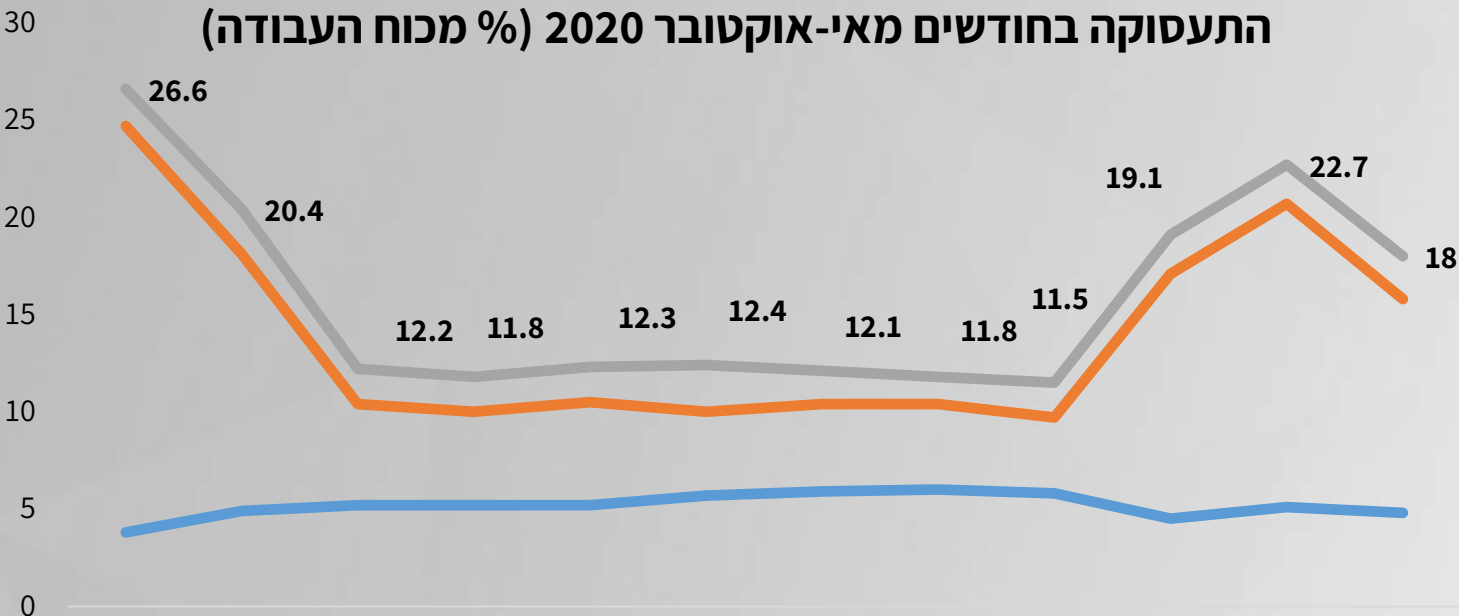

מקור: הלמ"ס. סקר מצב התעסוקה בעת התפשטות הנגיף קורונה

שוק העבודה: הסרת ההגבלות מגדילה באופן מיידי את רמת הפעילות

התעסוקה בחודשים מאי-אוקטובר 2020 (% מכוח העבודה)

מאי 2020 מחצית II | מאי 2020 מחצית I | יוני 2020 מחצית II | יוני 2020 מחצית I | יולי 2020 מחצית II | יולי 2020 מחצית I | אוגוסט 2020 מחצית II | אוגוסט 2020 מחצית I | ספטמבר 2020 מחצית II | ספטמבר 2020 מחצית I | אוקטובר 2020 מחצית II | אוקטובר 2020 מחצית I

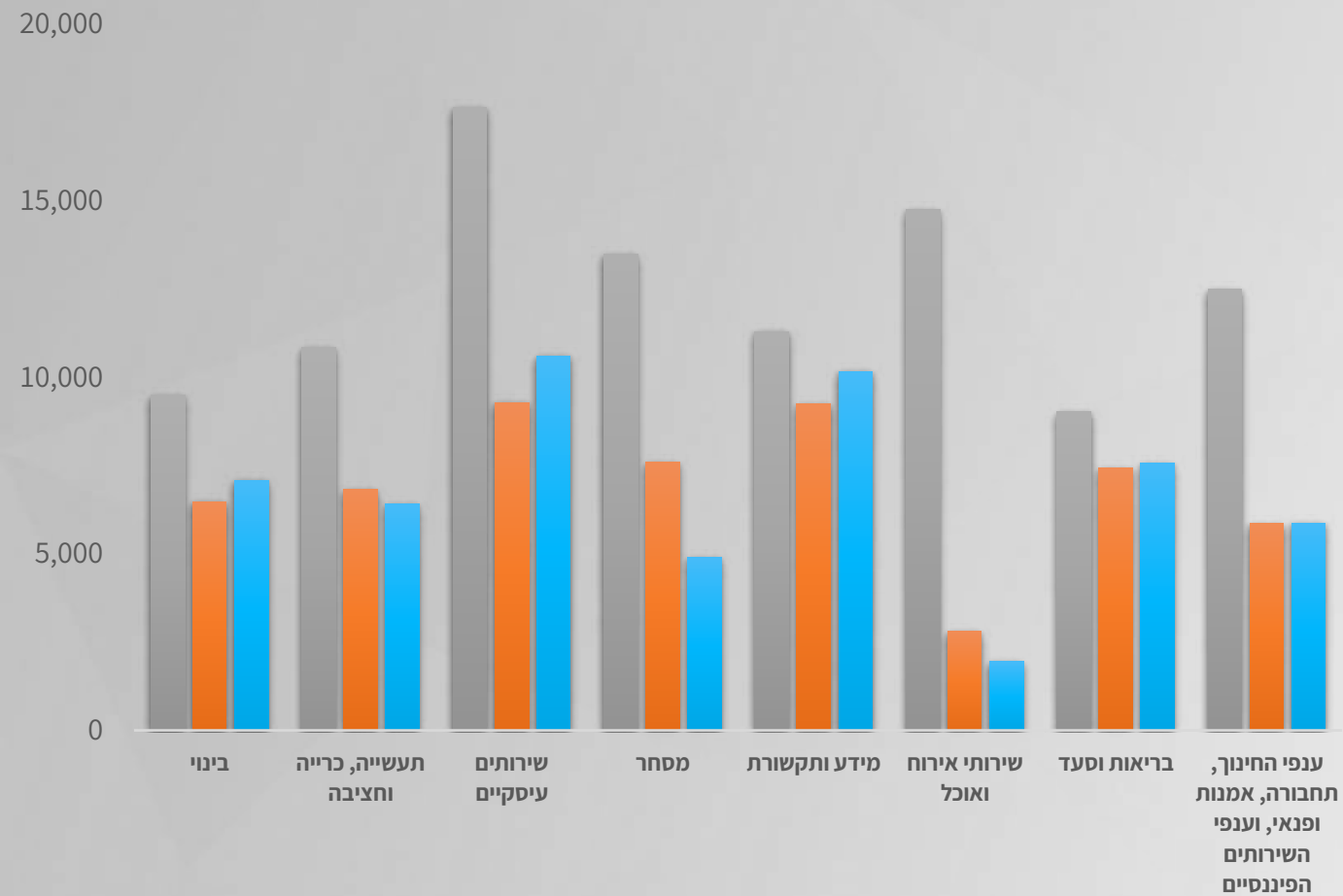
- בלתי מועסקים
- המועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע בגלל סיבות הקשורות בנגיף קורונה + הבלתי מועסקים
- הלא משתתפים בכוח העבודה שהפסיקו לעבוד בגלל פיטורים או סגירת מקום העבודה ממרץ 2020 + המועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע בגלל סיבות הקשורות בנגיף קורונה + הבלתי מועסקים

מחצית II אוקטובר 2020	מחצית I אוקטובר 2020	
192,000 (4.8%)	205,200 (5.1%)	בלתי מועסקים
628,800 (15.8%)	832,600 (20.7%)	בלתי מועסקים + נעדרים זמנית
732,500 (18.0%)	937,500 (22.7%)	בלתי מועסקים + נעדרים זמנים לא משתתפים

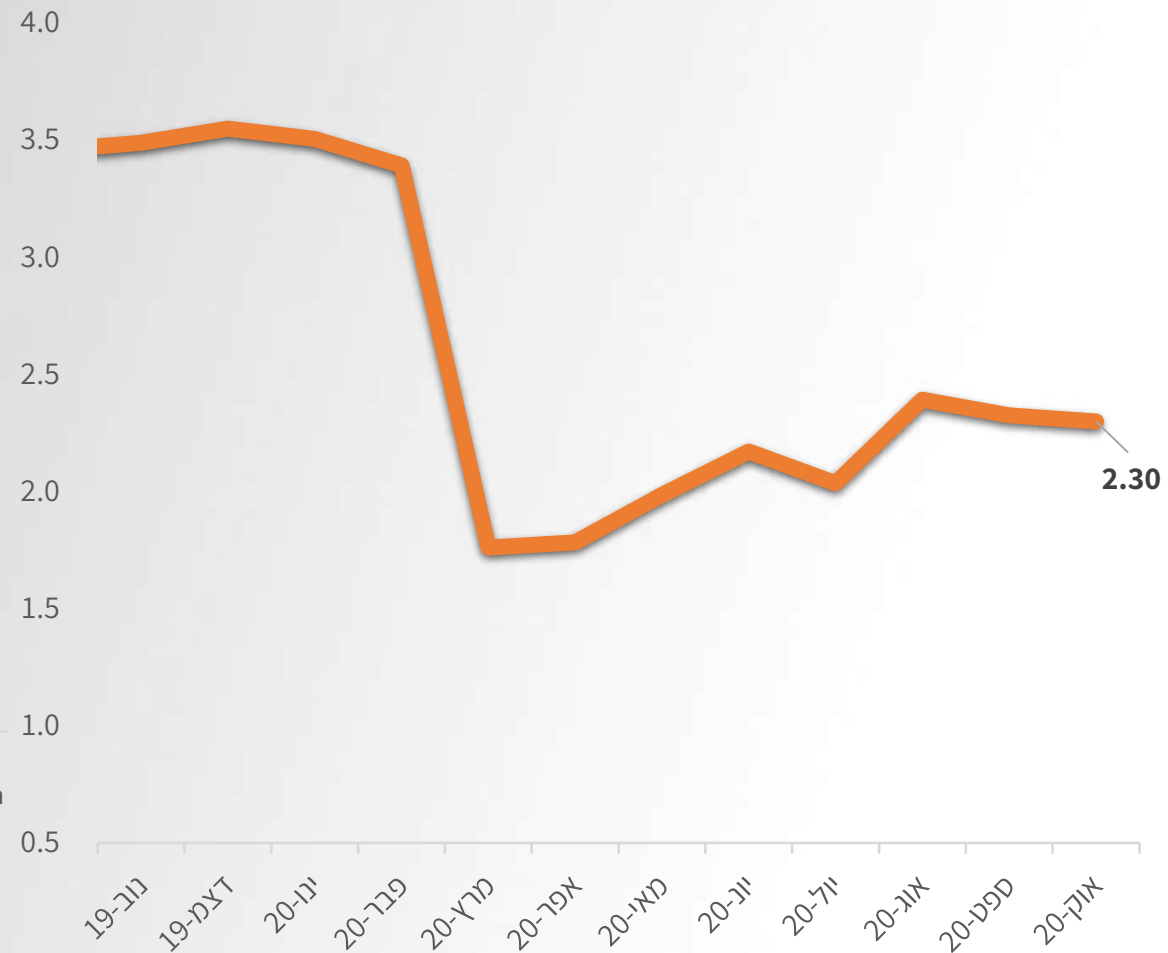

גם הביקוש לעבודה מושפע מהקלת ההגבלות

סך המשרות הפנויות לפי ענף

שיעור המשרות הפנויות

■ ממוצע 2019 ■ משרות פנויות בספטמבר ■ משרות פנויות באוקטובר
מקור: למ"ס

מדיניות מוניטרית, יציבות פיננסית ומימון:

- צעדי בנק ישראל להקלת תנאי המימון
- קרנות ההלוואות בערבות מדינה
- דחיית תשלומים

ריכוז פעילות בנק ישראל עד כה במשבר

יעוץ כלכלי לממשלה

- ✓ סיוע בגיבוש תכניות כלכליות לטיפול במשבר.
- ✓ צעדי מדיניות למזעור הפגיעה הכלכלית במשק ומענה בריאותי לפעילות הכלכלית.
- ✓ ניתוחים והערכות כלכליות של הפעילות הכלכלית של ענפים שונים במשק.
- ✓ פרסום תחזיות מאקרו כלכלית לפעילות המשק, בתדירות גבוהה.

בנקאות, אשראי ותשלומים

- ✓ הורדת דרישות ההון ויחס מינוף ועצירת דיבידנדים כדי להגדיל את היקף האשראי.
- ✓ הקלות רגולטוריות וחשבונאיות.
- ✓ דחיית מאות אלפי תשלומי משכנתא והלוואות אחרות של כ-10 מיליארד ₪.
- ✓ השהיית הגבלות בשיקים ללא כיסוי.
- ✓ הנחייה למעבר לשירותי בנקאות מרחוק.

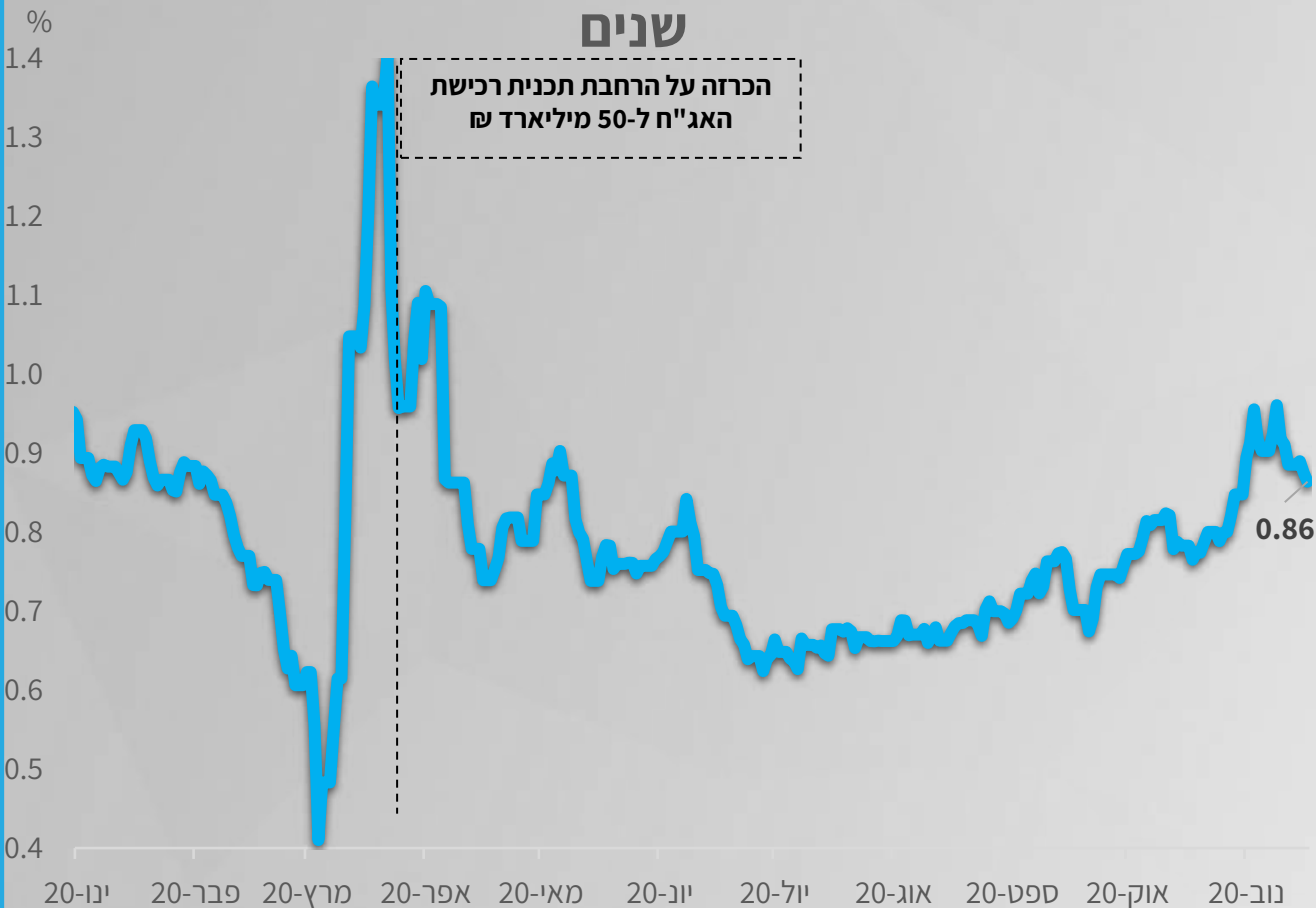
מדיניות מוניטרית ויציבות פיננסית

- ✓ עסקאות SWAP בסך 15 מיליארד \$.
- ✓ רכישת אג"ח ממשלתיות עד ל-50 מיליארדי ₪.
- ✓ ***הרחבת התכנית ב-35 מיליארדי ₪.**
- ✓ הפחתת הריבית ב-0.15.
- ✓ מתן הלוואות לבנקים מותנה במתן אשראי לעסקים קטנים וזעירים.
- ✓ רכישת אג"ח קונצרני עד ל-15 מיליארד ₪.
- ✓ **מתן הלוואות לבנקים בריבית שלילית מותנה במתן אשראי לעסקים קטנים וזעירים בריבית עד פריים +1.3%.**

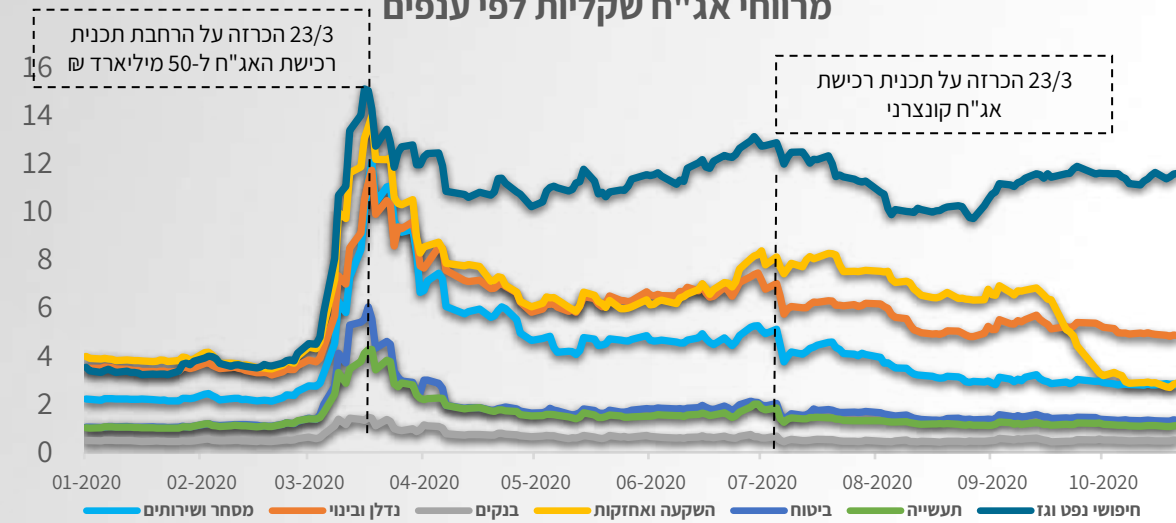

להתערבות בנק ישראל בשווקים הייתה אפקט ניכר על התשואות

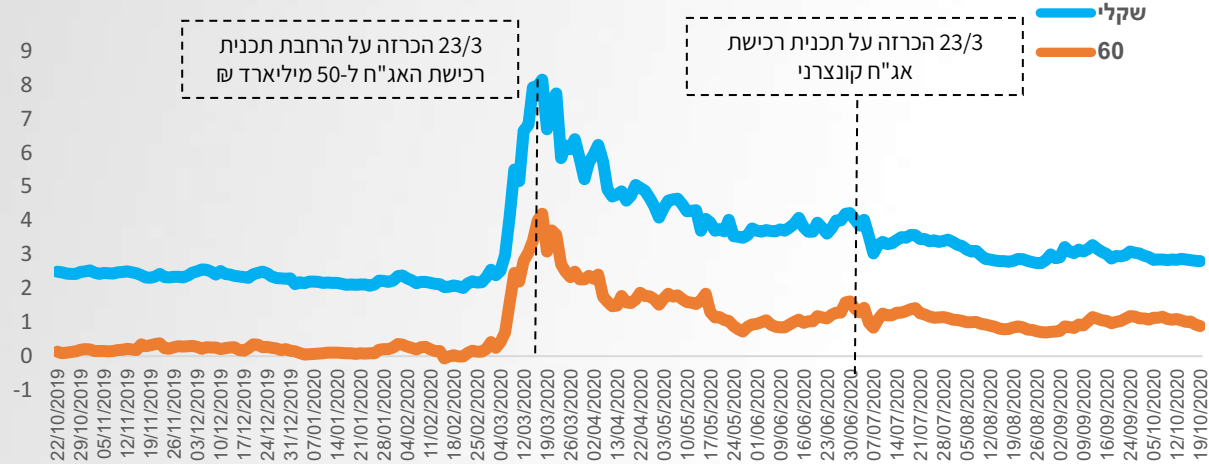
התשואות הנומינליות על אג"ח ממשלתי ל-10 שנים

מרווחי אג"ח שקליות לפי ענפים

תשואות מדדי התלבוּנד (%)

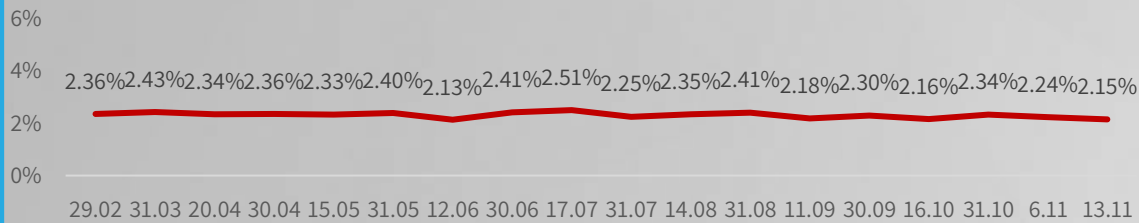
בנק ישראל נהנה ממוניטין גבוה בקרב הגופים המובילים בעולם

- **“In addition to the credible and effective monetary policy that has supported the economy and kept borrowing costs low”**
- **“We also consider Israel's monetary policy flexibility a key credit strength. The BOI is a highly credible institution, with a long track record of operational independence and a full suite of market-based monetary instruments, benefiting from the deep local currency financial and capital markets”.**

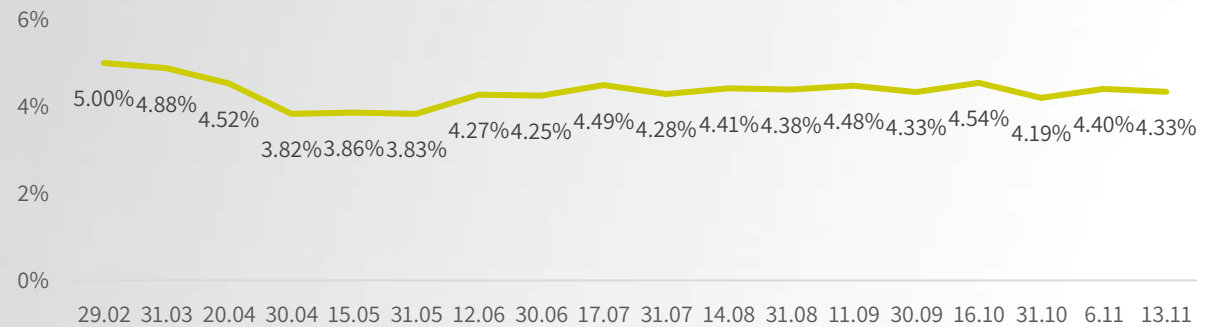

שיעורי הריבית יציבים סביב הערכים שהיו לפני המשבר

התפתחות שיעור הריבית באשראי במהלך המשבר - עסקי מסחרי מגזר שקלי לא צמוד

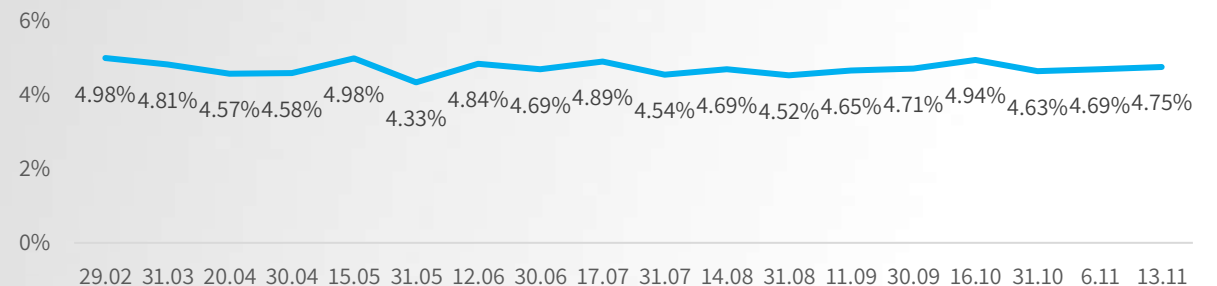
התפתחות שיעור הריבית באשראי במהלך המשבר - עסקים קטנים מגזר שקלי לא צמוד

התפתחות שיעור הריבית באשראי במהלך המשבר - דיור מגזר שקלי לא צמוד

התפתחות שיעור הריבית באשראי במהלך המשבר - צרכני מגזר שקלי לא צמוד

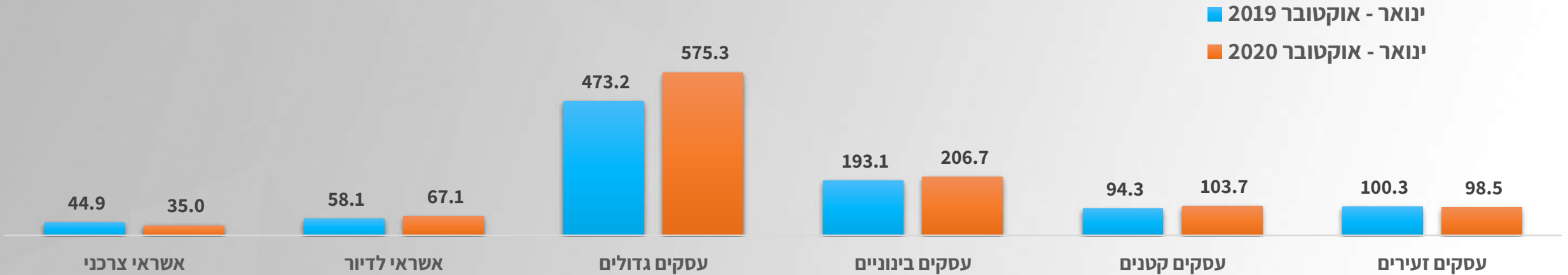
התפתחות שיעור הריבית באשראי במהלך המשבר - דיור מגזר שקלי צמוד מדד

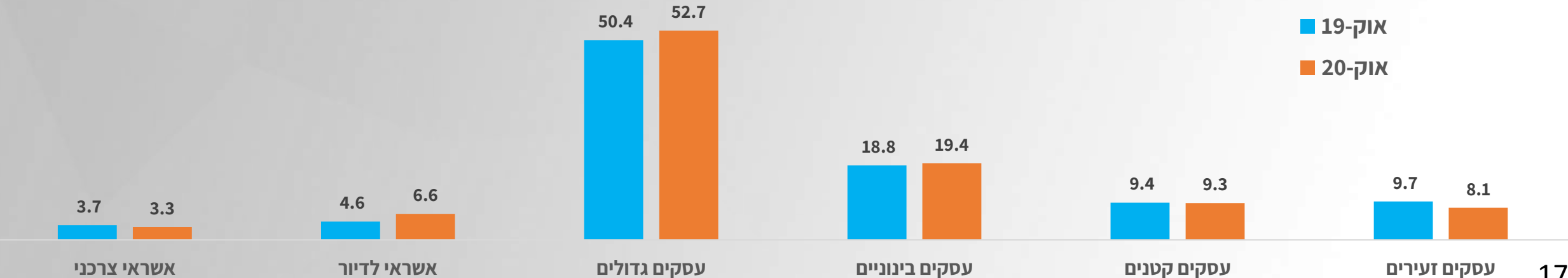

סך האשראי שניתן (ביצועים) השנה אינו נמוך מאשר בתקופה המקבילה אשתקד

סך האשראי שניתן לפי מגזרי פעילות פיקוחיים במיליארדי ש"ח מינואר עד אוקטובר לשנים 2019 ו-2020 (סכימה של 10 חודשים)

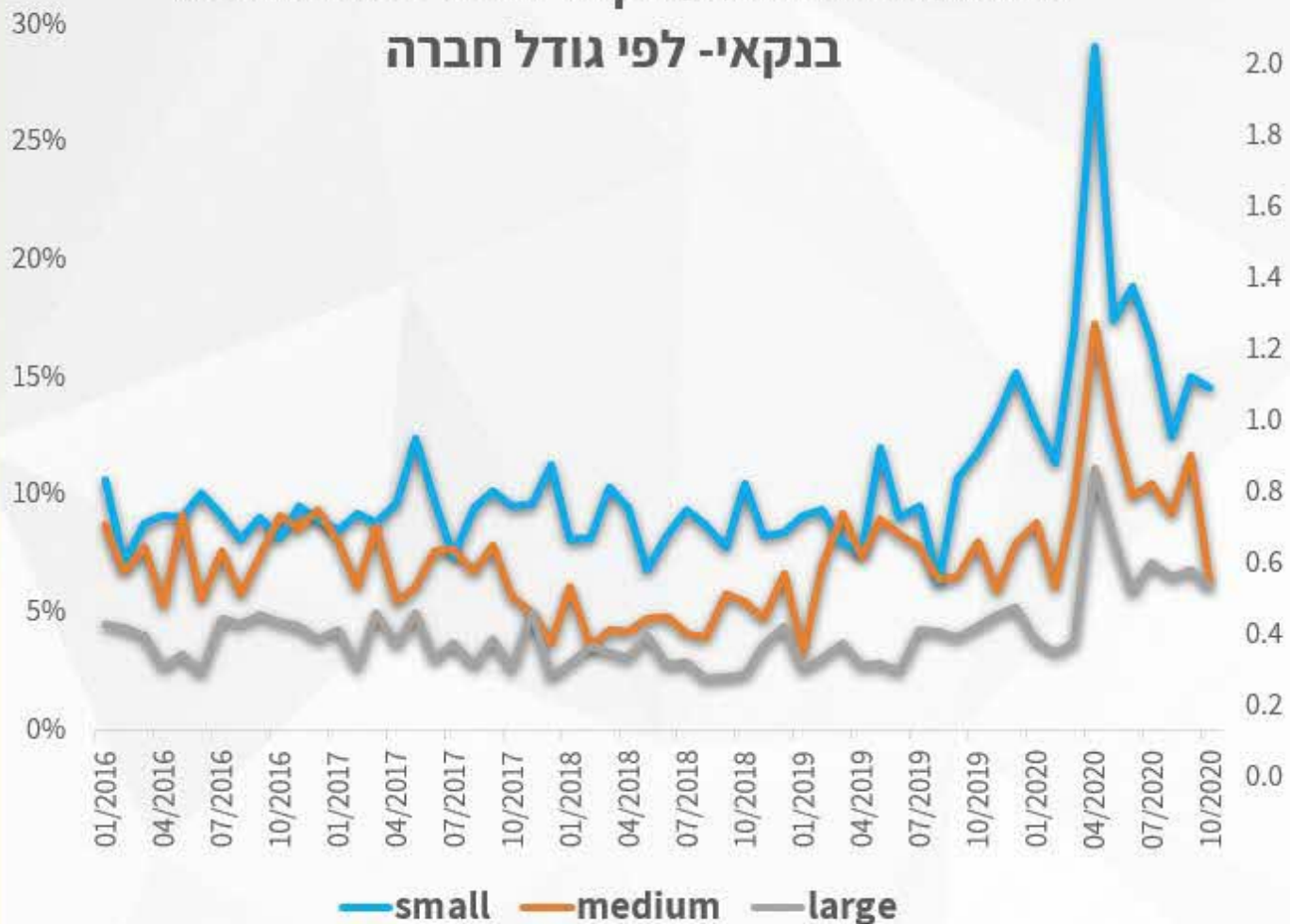
סך האשראי שניתן לפי מגזרי פעילות פיקוחיים במיליארדי ש"ח באוקטובר לשנים 2019 ו-2020

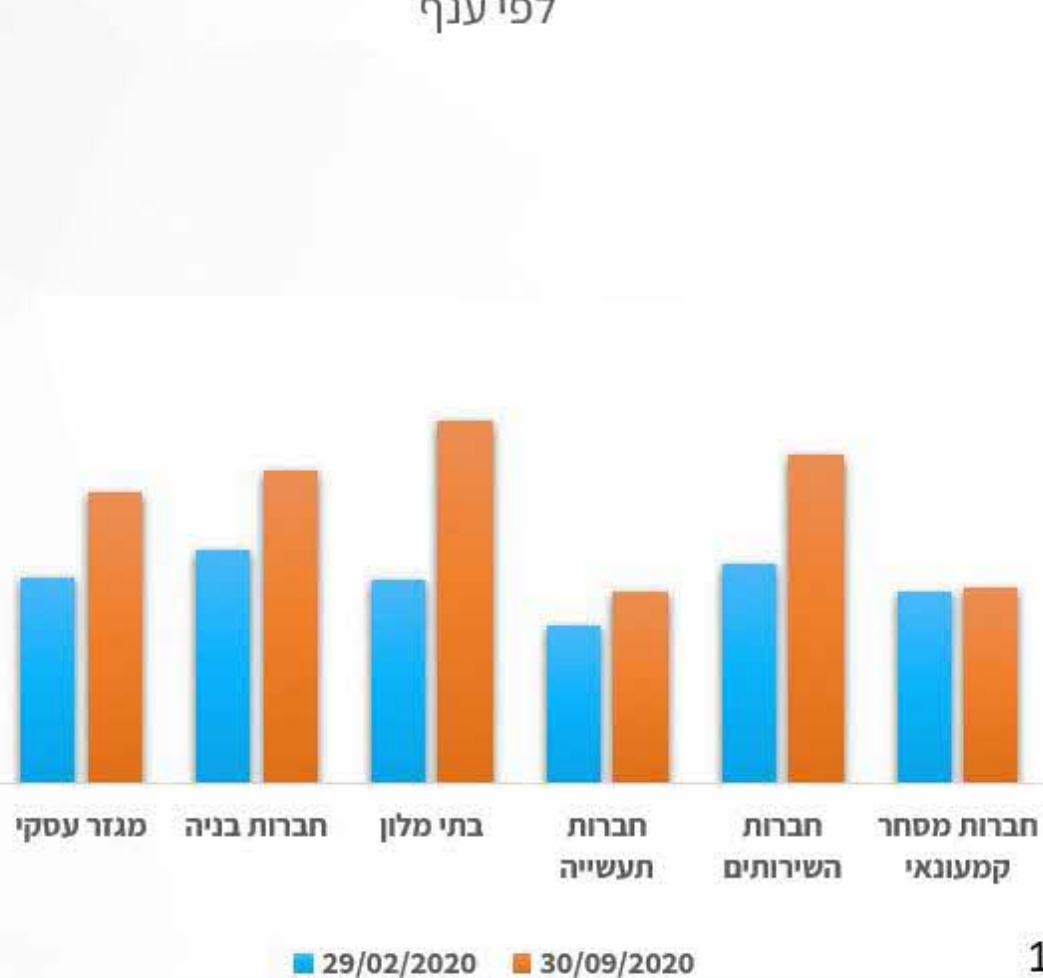

מרבית החברות אינן מדווחות על קושי משמעותי בהשגת אשראי, הקושי עדיין גבוה מהמצב ערב המשבר

חברות המדווחות על קושי חמור בגיוס אשראי בנקאי- לפי גודל חברה

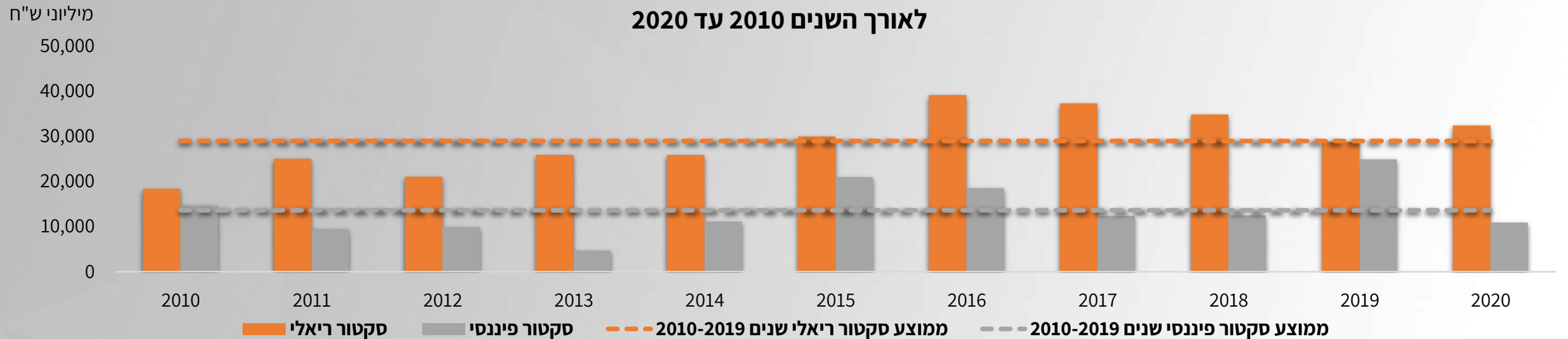
קשיי מימון- אשראי בנקאי לפי ענף

סך גיוסי ההון במשק השנה אינו נמוך בהשוואה לשנים האחרונות

גיוס הון ברוטו מינואר עד אוקטובר
לאורך השנים 2010 עד 2020

גיוס הון ברוטו בחודש אוקטובר
לאורך השנים 2010 עד 2020

לאחר מיצוי ה-18 מיליארד הראשונים, אושרה הכפלת גודל הקרן

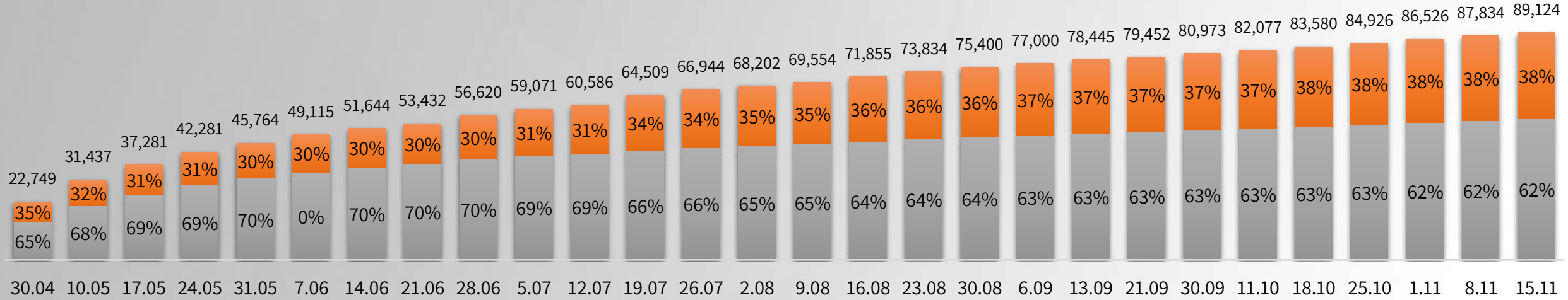
שיעור הניצול מגודל הקרן	סכום הבקשות שאושרו (מיליוני ₪)	סכום הבקשות שהוגשו (מיליוני ₪)	מספר הבקשות שאושרו	מספר הבקשות שהוגשו	גודל הקרן (מיליארדי ₪)	קרן
53%	19,076	60,884	55,362	95,974	36	עסקים קטנים ובינוניים שיעור ערבות: 15%
24%	1,447	2,997	36	71	6	עסקים גדולים שיעור ערבות: 12%
40%	1,628	*3,367	3,053	*3,739	4	עסקים בסיכון שיעור ערבות: 60%

* הבקשות שטופלו

ברוב מדינות אירופה שיעור הערבות הממוצע גבוה מ-80%

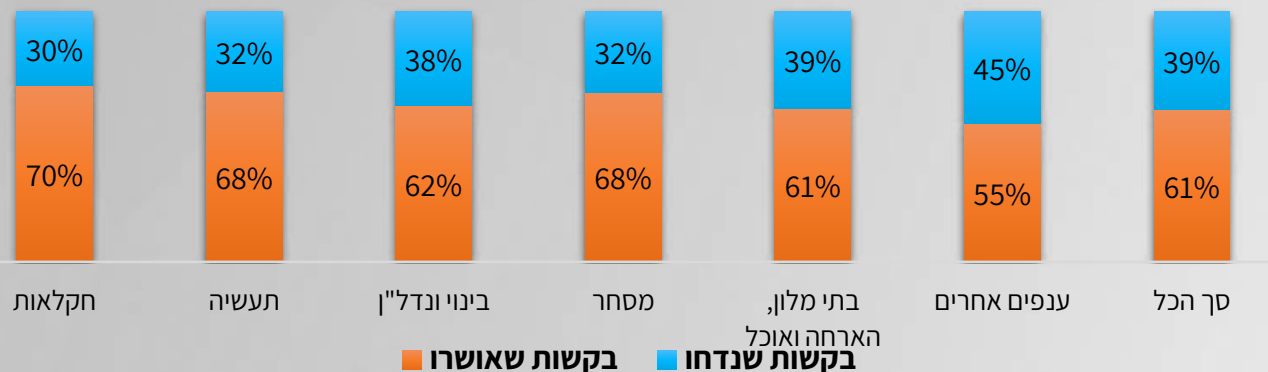

הקרן לעסקים קטנים: מעל שליש מהבקשות נדחות, אישור הבקשות דומה בקרב הענפים השונים

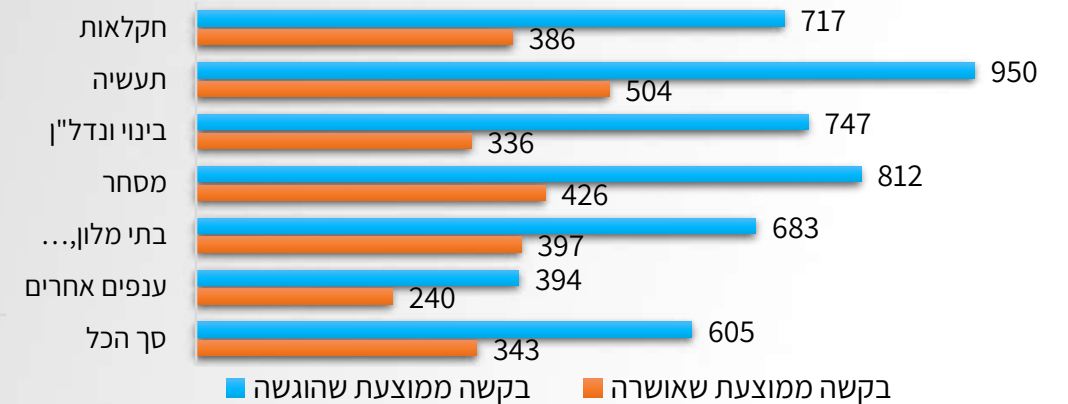

■ בקשות שאושרו ■ בקשות שנדחו ● בקשות שטופלו

אופן הטיפול בבקשות אשראי לעסקים קטנים בערבות המדינה בחלוקה לענפי משק נבחרים

היקף ממוצע של בקשת אשראי בחלוקה לענפי משק נבחרים (א' ש"ח)

עם תחילת המשבר בנק ישראל הוביל מתווה וולונטרי לדחיית תשלומים

גביית עמלה	שיעור ריבית מקסימלי	אופן פריסת התשלומים	תקופת הדחייה	קבוצת לקוחות	
ללא חיוב בעמלה	הריבית הנקובה בהסכם ההלוואה המקורי	פריסה על יתרת תקופת ההלוואה	<p>- לקוחות שכבר דחו את תשלומי המשכנתא לתקופה של עד 6 חודשים, יוכלו לקבל דחייה נוספת עד לתאריך 31.12.2020.</p> <p>- לקוחות שטרם דחו את תשלומי המשכנתא ומעוניינים עכשיו בדחייתם, יוכלו לקבל דחייה של עד 6 חודשים, כאשר ניתן להגיש את הבקשה עד לתאריך 31.12.20.</p>	<p>לווה ללא פיגורים בהלוואה, נכון לחודשיים שקדמו למועד הגשת הבקשה.</p> <p>הדחייה היא של הקרן והריבית, ללא שיקול דעת הבנק</p>	משכנתאות
		הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה	<p>- לקוחות שכבר דחו את התשלומים לתקופה של עד 6 חודשים, יוכלו לקבל דחייה נוספת עד 31.12.20, ובלבד שלא היו פיגורים בהלוואה נכון לתאריך 28.2.20.</p> <p>- לקוחות שטרם דחו את התשלומים, ומעוניינים עכשיו בדחייתם, יוכלו לקבל דחייה של עד 6 חודשים. האמור יחול גם על לקוחות שבהלוואותיהם היו פיגורים בחודשיים שקדמו למועד הגשת הבקשה.</p>	<p>בהתייחס לבקשת דחייה נוספת: לווה ללא פיגורים בהלוואה, נכון לתאריך 28.2.2020</p> <p>הדחייה תהיה של רכיב הקרן, ללא שיקול דעת הבנק. בנק רשאי לאפשר גם דחייה של הריבית בנוסף לדחיית הקרן.</p>	אשראי צרכני - עד 100,000 ₪**
		הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה	עד 6 חודשים, בהתאם לשיקול דעת הבנק.	עסק עד מחזור פעילות שנתי של 25 מיליון ₪, אשר נפגע כתוצאה מהמשבר. ההלוואות נפרעו בצורה סדירה עד ל-28.2.2020 במהלך שנה שקדמה למועד זה, וצפוי כי הוא יצלח את המשבר ויוכל לעמוד בהחזר ההלוואה לאחר המשבר.	אשראי עסקי

דחיות ההלוואות מתבצעות בהיקף חסר תקדים מתחילת המשבר. הרוב המכריע של מבקשי הדחיות נענים בחיוב.

גודל הלוואה ממוצעת שנדחתה ₪	יתרת החוב הדחיה נכון ל1/11 מיליארדי ₪	
12,607,526	3.68	עסקים גדולים
2,669,387	2.08	עסקים בינוניים
702,754	2.74	עסקים קטנים
157,451	9.25	עסקים זעירים
44,039	6.53	אנשים פרטיים - לא לדיור
462,570	46.77	הלוואות לדיור
247,710	71.08	סה"כ

עסק זעיר: מחזור עד 10 מיליון ₪

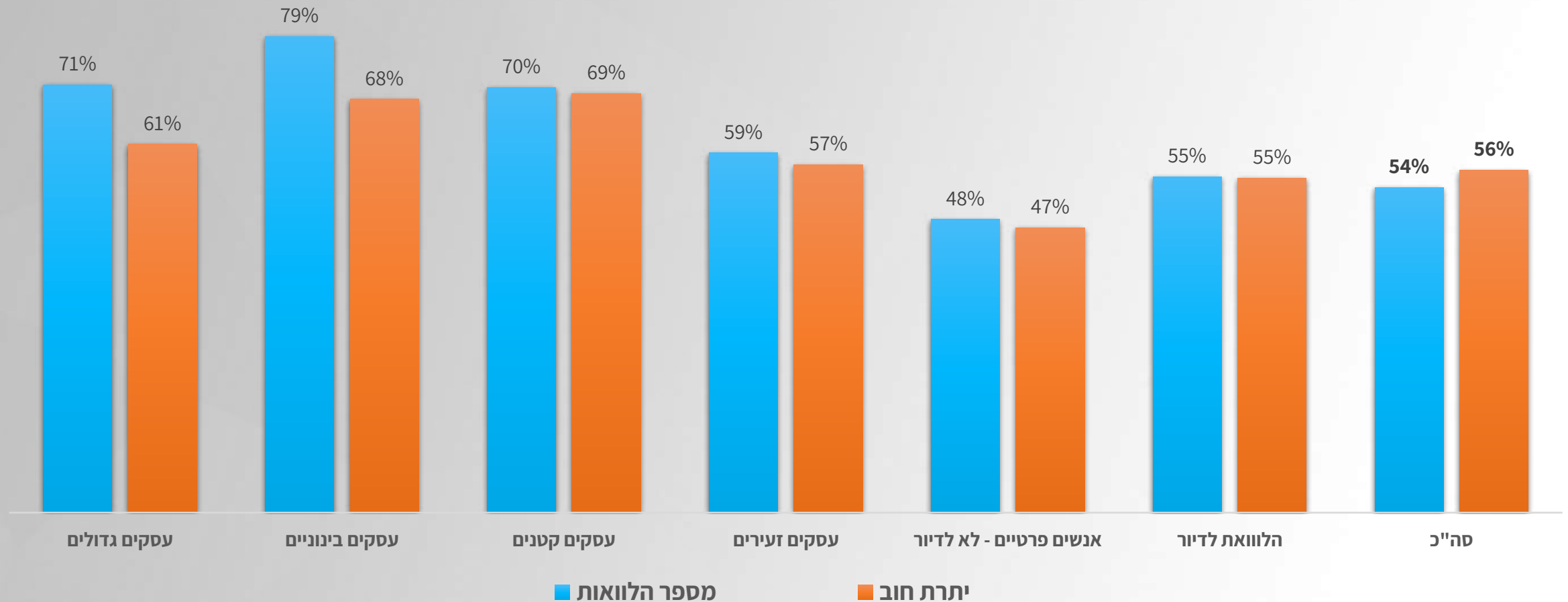
עסק קטן: מחזור 10 - 50 מיליון ₪

▪ עסק בינוני: מחזור 50 - 250 מיליון ש"ח

▪ עסק גדול: מחזור מעל 250 מיליון ש"ח

כ- 56% מיתרת החוב בגינה נדחו תשלומים חזרו לשלם

משקל ההלוואות שחזרו לשלם מסך היתרה שנדחתה

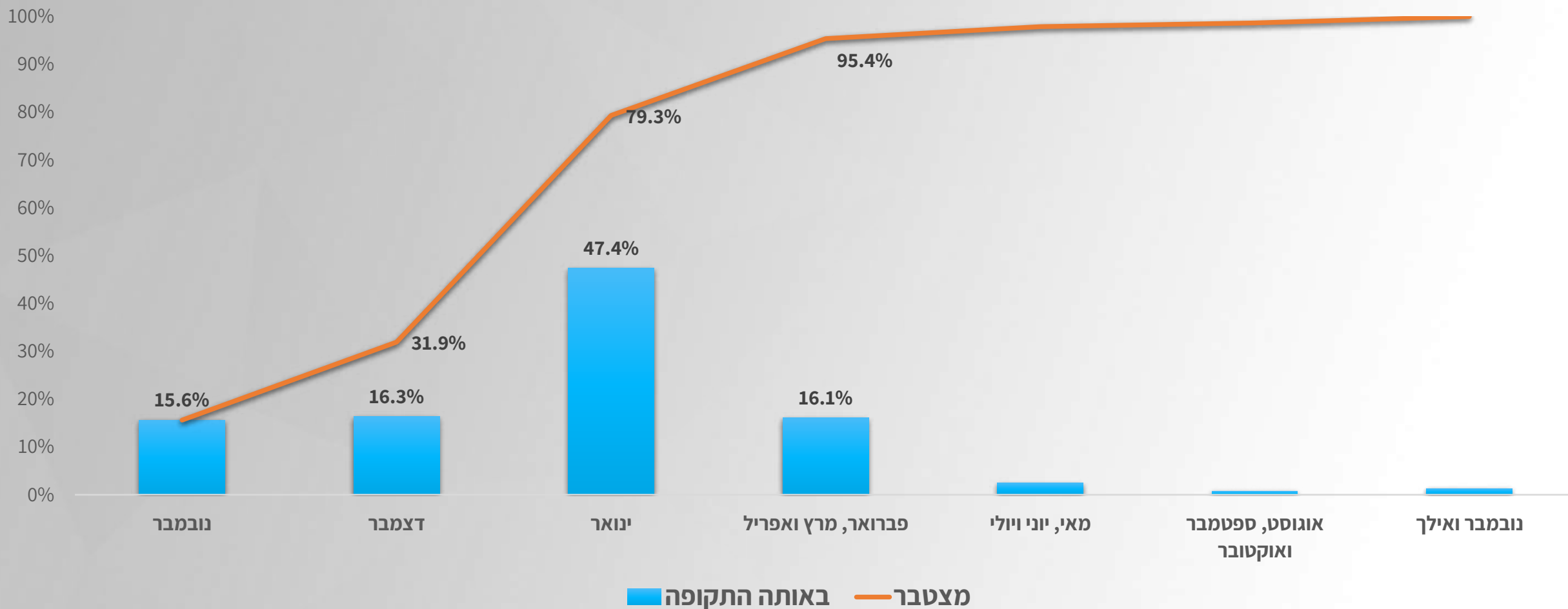

כמחצית מדחיות התשלומים שעדיין פעילות צפויות להסתיים

בינואר

צפי לסיום מתווה הדחיות, לפי חודשים, סך כל ההלוואות

ארגונים בין-לאומיים מציגים עמדה מסויגת בנוגע להמשך דחיית התשלומים

- “Subject to additional adjustments due to pandemic driven-lockdowns, banks’ discretion to defer household **loans should also be gradually restored.**”

מקור: דוח קרן המטבע. נובמבר 2020

- “Banks need to engage early with their clients in order to assess the situation of each borrower and apply sound and proactive policies to fairly assess the risk profile of debtors and, where suitable, take appropriate actions...”
- It should be stressed that **banks with a heightened share of loans under moratoria need to be extra vigilant**, as they are highly vulnerable to cliff edge effect risks once moratoria expire.”

מדיניות פיסקלית:

- הצעדים הפיסקליים והחוב הממשלתי
- התקציב: 2021 והטווח הארוך

תכנית הסיוע הממשלתית

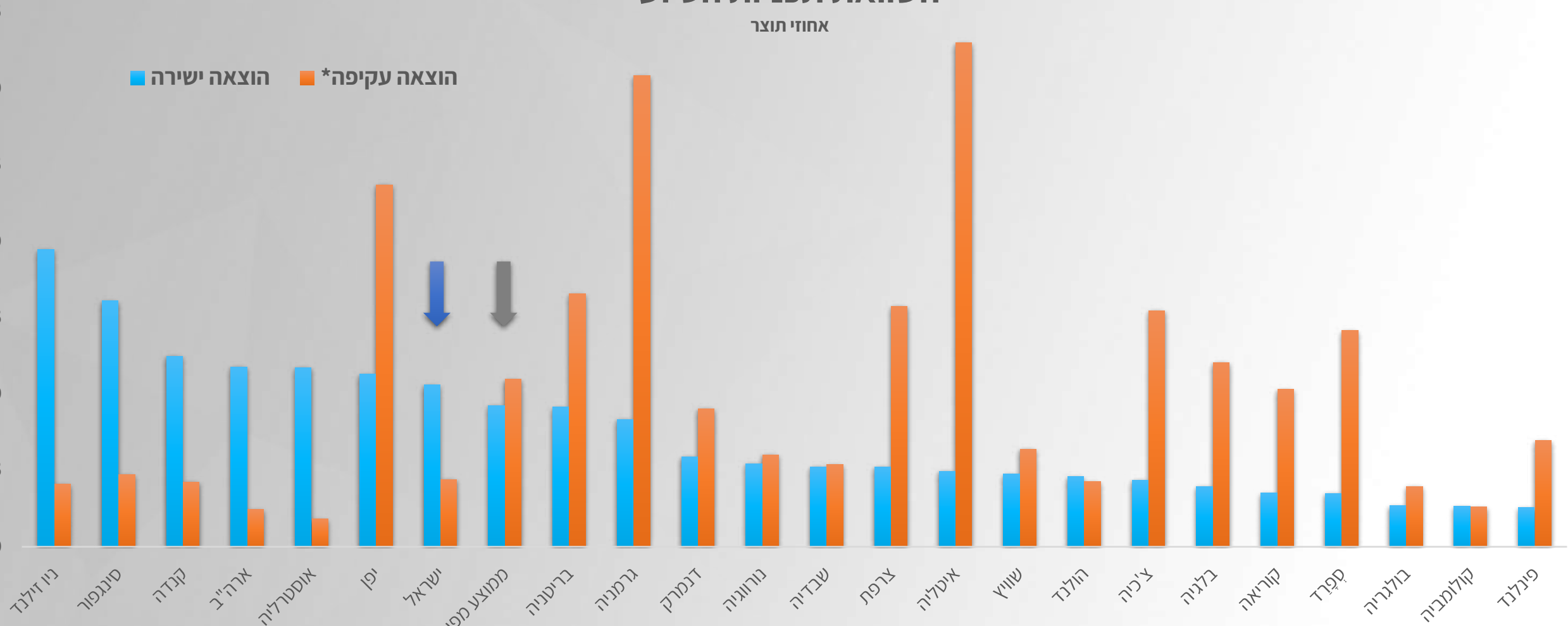
תכנית 2021	ביצוע מהתכנית הנוכחית	ביצוע + התקשרויות 31.10.20	תכנית 31.10	
	78.1%	15.0	19.2	צריכה ציבורית והשקעות
	60.8%	39.9	65.6	תמיכות ומענקים
52.7	64.8%	55.0	84.8	סה"כ תקציבי
	69.1%	8.3	12.0	תשלום אבטלה מתקציב בט"ל
19.8	61.7%	25.8	41.8	מימון ותזרים
72.5	64%	89.0	138.6	סה"כ

ישראל מעל ממוצע המדינות המפותחות בסיוע תקציבי ישיר, ומתחת לו בסיוע עקיף באמצעות מימון.

השוואת תכניות הסיוע

אחוזי תוצר

■ הוצאה ישירה ■ הוצאה עקיפה*

עיקרי ההערכה המקרו כלכלית לשנים 2020-2021 בתרחיש אופטימי ("שליטה") ובתרחיש פסימי ("שליטה נמוכה")

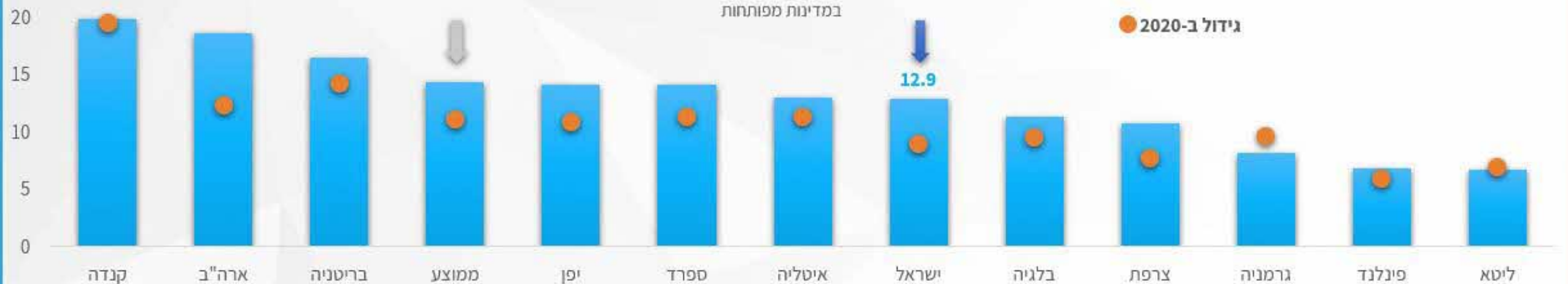
תרחיש שליטה נמוכה		תרחיש שליטה		
2021	2020	2021	2020	
1.0%	-6.5%	6.5%	-5.0%	צמיחת תוצר
13.9%	20.2%	7.8%	16.7%	שיעור אבטלה רחב*
11%	13%	8%	13%	גירעון
83%	75%	76%	73%	יחס חוב תוצר

הגירעון והחוב הצפויים לישראל נמוכים מהמוצע במדינות מפותחות

הגירעון החזוי ל-2020 והגידול מ-2019

במדינות מפותחות

יחס החוב לתוצר החזוי ל-2020 והגידול מ-2019

במדינות מפותחות

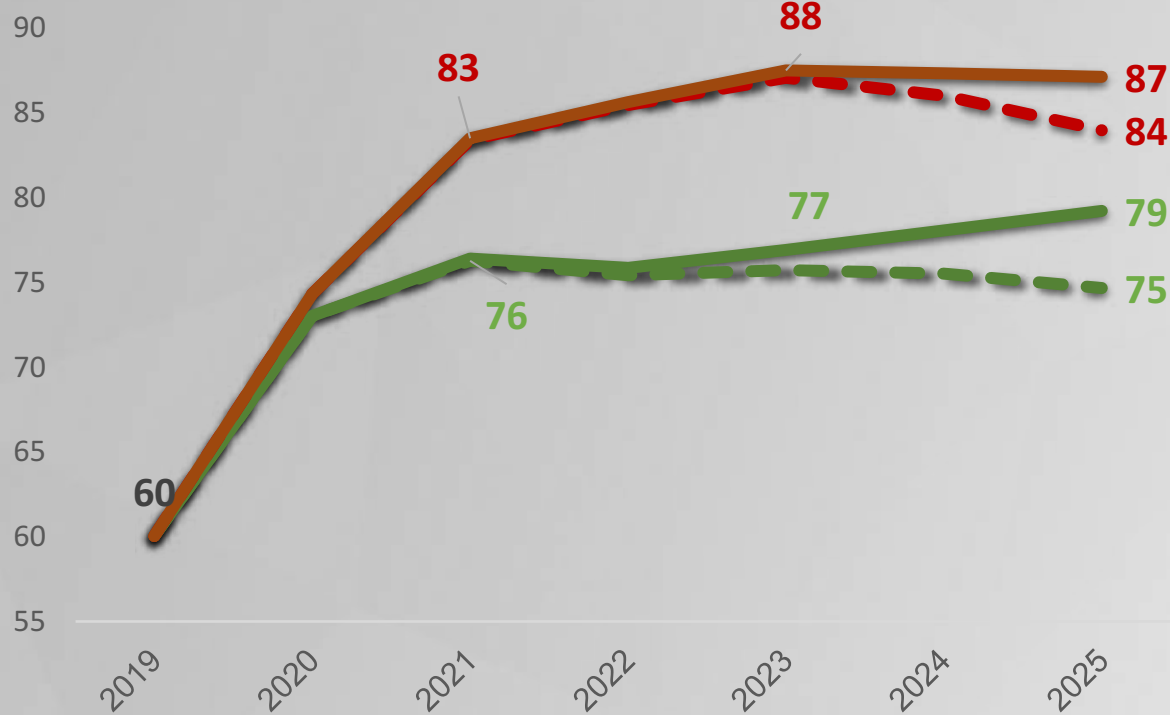
התייחסות מתוך דו"ח S&P להתפתחויות עתידיות

- **“We could take a negative rating action if the economic downturn proved deeper and longer than expected, leading to a more substantial deterioration of public finances than we currently forecast.**
- **Pressure on the ratings could also build if, beyond immediate pandemic-related effects, Israel lacked a medium-term fiscal consolidation plan and net general government debt kept rising--as opposed to our current forecast that it will stabilize at under 80% of GDP”.**

תחזית חדשה של חטיבת המחקר: התפתחויות שונות בחוב/תוצר ובגרעון לאור אי הוודאות

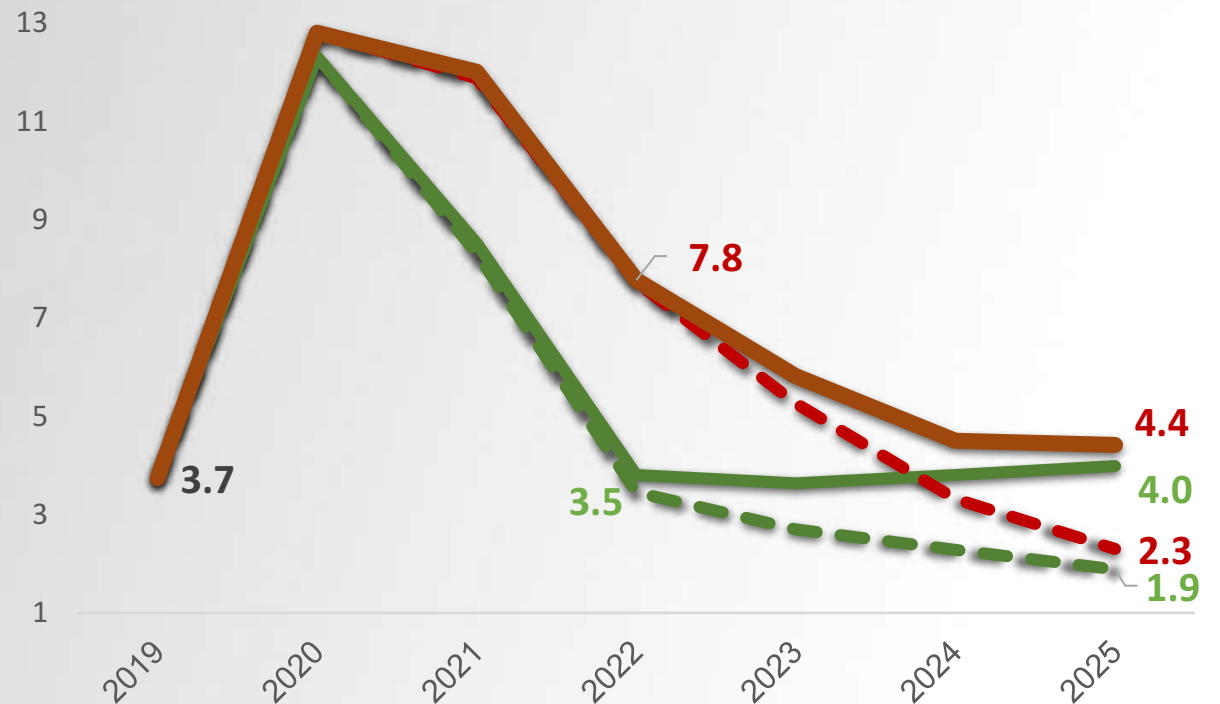
תחזית יחס החוב לתוצר

(אחוזי תוצר)

תחזית הגרעון

(אחוזי תוצר)

- תרחיש שליטה ללא צעדי התכנסות
- - - תרחיש שליטה בהינתן עמידה במגבלת ההוצאה
- - - תרחיש שליטה נמוכה בהינתן עמידה במגבלת ההוצאה
- תרחיש שליטה נמוכה ללא צעדי התכנסות

מומלץ לאשר בהקדם תקציב לשנת 2021. בשנים הבאות יש להתכנס למסגרות פיסקליות רב-שנתיות שייצבו את יחס החוב לתוצר

יש לאמץ את העקרונות הבאים:

- 2021: ההוצאות הרגילות יופרדו מההוצאות הישירות הנובעות מההתמודדות עם נגיף הקורונה, וע"פ כלל ההוצאה.
- לא יקבע יעד גירעון לשנת 2021, אך לא יופחת שיעור המס ללא הפחתה מקבילה של ההוצאות.
- לא יבוצעו התאמות לשנים הבאות (הנדרשות לפי הנומרטור) אך "ייחסמו" החלטות המגדילות אותן.
- המסגרת התקציבית הרב-שנתית לשנים שאחרי 2021 תיקבע בעת אישור תקציב 2022 – בקיץ 2021.
- בתקציב 2022 יעוגן מתווה הפחתת החוב באמצעות תקרת "הוצאה מותאמת" כתחליף למגבלת ההוצאה הקיימת.

השקעה במאיצי צמיחה בטווח הקצר כמחוללי צמיחה לטווח הבינוני והארוך

הגדלת הפריזון

מאיצי צמיחה

בראיה היסטורית, תשואות האג"ח הממשלתיות נמוכות: מה שמאפשר לממשלה לגייס הון בצורה נוחה לטובת להשקעות מעודדות פריזון כפי שהמליץ בנק ישראל בדוח מקיף בנושא:

שיפור הבירוקרטיה והרגולציה

שיפור ההון האנושי

שיפור התשתיות והתחבורה

- קיצור תהליכים בנושאי רישוי עסקי, והחלפתם בהצהרה ופיקוח בדיעבד
- אימוץ רגולציה הקיימת במדינות מפותחות.

- חינוך לגיל הרך
- שיפור איכות המורים, בדגש על הפריפריה.
- הכשרה מקצועית להאצת שוק העבודה.

- הגדלת היקף ההשקעה בתשתיות ותקשורת.
- קידום תשתיות תחבורה ציבורית

- השקעה בבריאות כולל בריאות דיגיטלית, רפואה מרחוק, בינוי מחלקות לרפואה דחופה ופיתוח חדרי ניתוח.
- השקעה בתשתיות תקשורת מתקדמות.
- התאמת מערכת החינוך להוראה מרחוק ולימודים בקפסולות.
- דיגיטציה של המגזר הציבורי.
- האצת המגזר העסקי והידוק שוק העבודה.

0.2%

1%

2.05%

עלות (% תוצר)*

2.1%

6.6%

11.5%

תועלת (% תוצר)*

* העלות והתועלת מחושבים לפי התוצר של שנת 2019.

תודה